

ANALIZA ZAGRANICZNYCH PROGRAMÓW AKADEMICKICH W ZAKRESIE ŚRODOWISKOWEJ PRACY SOCJALNEJ

Dominik Krzymiński

Gdańsk 2010

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Wielka Brytania

2. Szwecja

3. Dania

4. Holandia

5. Włochy

6. Węgry

7. Niemcy

8. Francja

9. Współpraca międzynarodowa

Zakończenie

Bibliografia

WSTĘP

Przegląd i analiza wybranych europejskich programów kształcenie w zakresie środowiskowej pacy socjalnej zostały dokonane w oparciu o źródła dostępne na stronach internetowych wybranych uniwersytetów i szkół wyższych oraz materiałów opublikowanych w książkach i artykułach naukowych. Analizie poddano głównie programy nauczania na poziomie studiów I stopnia (licencjat) z uwzględnieniem kilku programów na poziomie II stopnia (studia magisterskie) oraz stopnia III (studia doktoranckie). Analizą objęto programy z następujących krajów: Wielkiej Brytanii, Szwecji, Dani, Holandii, Włoch, Węgier, Niemiec i Francji. Analiza współpracy międzynarodowej została dokonana w oparciu o projekty obejmujące większą ilość państw europejskich.

1. WIELKA BRYTANIA

Praca Socjalna w Wielkiej Brytanii często związana jest określonymi służbami realizującymi określone zadania z zakresu pomocy społecznej i interwencji. Praca socjalna wg Cemlyn (2003: 130) w sposób znaczący, aczkolwiek rzadszy jest lokowana w perspektywie społeczności. Jej tekst próbuje wykazać, że kluczową sprawą dla dalszego rozwoju pracy socjalnej jako profesji związanej ze sprawiedliwością społeczną i wzmocnieniem społecznym (empowerment), jak również ze społeczną stabilnością i kontrolą, jest wpisanie pracy socjalnej w tradycję community work. Community work (development) mimo różnych perspektyw jest pojęciem wokół którego panuje zgoda, co do jego rozumienia. Wspólnymi elementami są m. in.: praca i nauka grupowa (collective work and learning), samodeterminacja (self-determination) w zakresie potrzeb i problemów, kwestionowanie gorszej pozycji i nierówności oraz promowanie wzmocnienia i społecznej sprawiedliwości (Cemlyn 2003:130).

Wybrany przykładem jest system kształcenia w zakresie edukacji środowiskowej (community education) w Szkocji. Zgodnie z definicją zawartą w "Guidelines for graduate and post graduate qualifying community education training" „edukacja środowiskowa jest procesem zaprojektowanym do wzbogacania życia jednostek i grup poprzez zaangażowanie w życie ludzi w geograficznym obszarze, lub dzielenie wspólnych zainteresowań, aby rozwijać dobrowolnie zakres wiedzy, działań i okazji do refleksji zdeterminowane przez ich osobiste, społeczne, ekonomiczne i polityczne potrzeby” (załącznik nr 1 Szkocja).

Założona przez Szkocki Rząd w 1991 roku rada Community Education Validation and Endorsement (CeVe) określiła sześć kompetencji określające Community Education w Szkocji (The Six Competences for Community Learning and Development at Graduate and Post Graduate Level):

- 1) Zaangażowanie w społeczność
- 2) Rozwijanie istotnych możliwości uczenia się i edukowania
- 3) Upełnomocnienie uczestników
- 4) Organizacja i zarządzanie zasobami
- 5) Zastosowanie edukacji środowiskowej w praktyce w różnych sytuacjach
- 6) Zastosowanie technik ewaluacji do oceny i wdrażania odpowiednich zmian

Źródło: <http://www.scotland.gov.uk/Topics/Education/Life-Long-Learning/LearningConnections/StandardsCouncil/SixCompetences#top>

1.1. Uniwersytet w Edynburgu (Szkocja)

Na Uniwersytecie w Edynburgu kierunek Praca Socjalna (Social Work) ulokowany jest na Wydziale Nauk Społeczno-Politycznych (School of Social and Political Science) w odróżnieniu od kierunku Edukacja Środowiskowa (Community Education), który oferowany jest przez Wydział Edukacji (The Moray House School of Education). Obydwa wydziały ulokowane są w nadrzędnej jednostce jaką jest College of Humanities and Social Science.

Edukacja Środowiskowa na poziomie licencjatu – BA (Honours) trwa 4 lata, a dyplom jest uznawany jako świadectwo zawodowych kwalifikacji pozwalających absolwentom na podejmowanie pracy w zakresie szeroko rozumianej edukacji środowiskowej. Program składa się zarówno z akademickiej wiedzy, jak i odpowiedniego zawodowego szkolenia.

Źródło: <http://www.education.ed.ac.uk/undergraduate/community-ed.html>

Pierwszy rok polega na wprowadzeniu do teorii i praktyki edukacji środowiskowej. Studenci zapoznawani są z szerszym kontekstem pozwalającym umiejscowić praktykę w ogólnej ramie polityki. Związane z tym są obowiązkowe kursy (każdy kurs 20 kredytów):

1. Wprowadzenie do edukacji środowiskowej
2. Praca z osobami i grupami
3. Edukacja środowiskowa: teoria polityki (policy and politics)
4. Rozwój zawodowej tożsamości w edukacji środowiskowej

Oprócz tego studenci muszą wybrać dwa spośród dodatkowych kursów. Ich założeniem jest umożliwienie pogłębionego zrozumienia kwestii edukacyjnych oraz szerszego kontekstu socjologicznego i politycznego związanego ze świadczeniami socjalnymi (każdy kurs 20 kredytów).

1. Edukacja (1A lub 1B)
2. Socjologia (1A lub 1B)
3. Polityka społeczna i społeczeństwo
4. Polityka państwa w zakresie świadczeń socjalnych (welfare state)
5. Europejska polityka społeczna
6. Wprowadzenie do polityki i stosunków międzynarodowych

Drugi rok ma na celu rozwój zawodowej tożsamości, która umożliwi studentom krytyczne i celowe zaangażowanie w obszarze praktyki. Program nauczania pozwala studentom scalić dotychczasową naukę w celu rozwoju ich wiedzy i umiejętności. W maju i kwietniu przewidziany jest okres praktyk.

Kursy obowiązkowe:

1. Koncepcje i kontrowersje związane z edukacją środowiskową (40 kredytów)
2. Wprowadzenie do badań środowiska (community settings) (20 kredytów)
3. Praktyka zawodowa 1 (40 kredytów)

Dodatkowo 1 kurs (20 kredytów) do wyboru spoza toku studiów.

Trzeci rok ma na celu rozwój zdolności dokonywania kompetentnej i pewnej oceny oraz inicjowania zmian w polu zawodowej praktyki. Analiza polityki ma zachęcić studentów do krytycznej oceny możliwości i ograniczeń w określonym praktycznym kontekście. W czasie drugiego semestru przewidziana jest praktyka zawodowa. Program na trzecim roku oferuje możliwość pewnego wyboru i małej specjalizacji.

1. Polityka (politics and policy) i tożsamość zawodowa w edukacji środowiskowej (20 kredytów)
2. Metody i podejścia w edukacji środowiskowej: rozwój dialogu (20 kredytów)
3. Zarządzanie zawodowym życiem (20 kredytów)
4. Edukacja dorosłych / praca ze społecznością / praca z młodzieżą (do wyboru 20 kredytów)
5. Praktyka zawodowa 2 (40 kredytów)

Czwarty rok pogłębia akademickie, teoretyczne i praktyczne wymagania, aby uczynić studentów bardziej selektywnymi i niezależnymi w ich studiach. Główne komponenty nauczania są połączone z jednoczesnym

zatrudnieniem i znaczącym stopniem wyboru tego, co jest przedmiotem studiów. Studenci są zachęceni do rozwoju swoich własnych akademickich zainteresowań, czego finalnym efektem jest praca licencjacka.

1. Praktyka zawodowa 3 (40 kredytów) – 55 dni (ekwiwalent 2,5 dnia tygodniowo) od początku 1 semestru do końca 2 semestru łącznie z grudniowym okresem oceny.
2. Praca licencjacka (40 kredytów)
 - Seminarium licencjackie (20 kredytów)
 - Kurs do wyboru (20 kredytów)

Tabela 1. Zestawienie kredytów na poszczególnych latach za kursy obowiązkowe/do wyboru, zajęcia teoretyczne/praktyka

	Przedmioty obowiązkowe	Przedmioty do wyboru	Zajęcia teoretyczne (obowiązkowe i do wyboru łącznie)	Praktyka	łącznie w roku (teoria i praktyka)
I rok	80	40	120	brak	120
II rok	60	20	80	40	120
III rok	60	20	80	40	120
IV rok	20	20	40	40	80
łącznie	220	100	320	120	440

Studia I stopnia mogą być kontynuowane na poziomie II stopnia. Trwają jeden rok i pozwalają uzyskać dyplom MSc (12 miesięcy) lub Postgraduate Diploma (8 miesięcy).

Źródło: <http://www.education.ed.ac.uk/cue/pg/MScCE/index.html>

Kursy obowiązkowe to:

- Praca grupowa w kontekście (20 kredytów)
- Praktyka zawodowa (zawierająca dziewięćtygodniowe zatrudnienie) (20 kredytów)
- Polityka i zawodowa tożsamość w edukacji środowiskowej (20 kredytów)
- Edukacja środowiskowa: historia, ideologia, praktyka (20 kredytów)

Dodatkowo do wyboru jeden kurs specjalizacyjny (20 kredytów):

- Praca z młodzieżą
- Edukacja dorosłych
- Praca ze społecznością

Oprócz powyższych istnieje konieczność wyboru dodatkowego kursu wśród oferowanych na wydziale. Studia kończą się pracą pisemną, której wartość odpowiada 60 punktom kredytowym.

Wydział oferuje również studia III stopnia, które umożliwiają uzyskanie doktoratu w zakresie edukacji (Doctor of Education). Wśród podejmowanych tematów rozprawy doktorskiej edukacja środowiskowa również znajduje się w polu zainteresowań badawczych kadry naukowej.

Źródło: <http://www.education.ed.ac.uk/postgraduate/research-degrees/EdD/index.html>

1.2. Uniwersytet w Dundee (Szkocja)

Na Uniwersytecie w Dundee kierunek edukacja środowiskowa oferowana jest przez Wydział Edukacji, Pracy Socjalnej i Edukacji Środowiskowej (School of Education, Social Work and Community Education) ulokowany w nadrzędnej jednostce jaką jest College of Arts and Social Sciences. Na tym samym wydziale prowadzone są studia z zakresu pracy socjalnej.

Ogólnym celem kształcenia na kierunku edukacja środowiskowa jest stworzenie możliwości studiowania i badania podejść do pracy z młodzieżą, dorosłymi, grupami sąsiedzkimi i społecznościami w celu podniesienia jednostkowej partycypacji w środowisku i sferze obywatelskiej. Studia na poziomie licencjatu – BA (HONS) Community Learning and Development trwają cztery lata. Istnieje możliwość studiowania w trybie dziennym (full time mode) lub wieczorowym (work based mode), który wymaga bycia zatrudnionym w obszarze edukacji środowiskowej i rozwojowej w minimalnym wymiarze 16 godzin tygodniowo.

Na pierwszym roku zajęcia odbywają się na terenie kampusu i trwają od września do końca maja. Studenci równolegle podejmują zapytania (badania) dotyczące praktyki (practice inquiry) między listopadem a marcem. Ma to na celu poznanie szerokiego kontekstu i warunków związanych z edukacją środowiskową i rozwojem. Badania te stanowią integralną część programu nauczania i są wspierane przez tutora.

W kolejnych latach studia trwają od września do maja częściowo na terenie kampusu, a przez resztę czasu studenci uczestniczą w zajęciach praktycznych. Na drugim roku praktyka w wymiarze 70 dni odbywa się między wrześniem a grudniem, a na trzecim roku również w wymiarze 70 dni ma miejsce od stycznia do marca. Na czwartym roku oparta o praktykę rozprawa, na którą przewidziano 100 dni jest przygotowywana między wrześniem a lutym. Zakończeniem tego okresu praktyki jest dwudniowe sympozjum, w czasie którego studenci dzielą swoje zdobyte praktyczne doświadczenie i wyniki badań z innymi studentami, wykładowcami (opiekunami naukowymi) oraz osobami prowadzącymi badania terenowe. Szczegóły profil praktyk opisany jest w załączonym formularzu (załącznik nr 2 Szkocja).

Wydział oferuje również studia II stopnia (MSc Applied Professional Studies) w zakresie edukacji środowiskowej i rozwoju (załącznik nr 3 Szkocja), jak również możliwość kontynuacji studiów na poziomie doktorskim.

Studia doktoranckie pozwalają uzyskać zawodowy stopień doktora w zakresie edukacji środowiskowej, który ma pozwolić na zaawansowane kontynuowanie rozwoju zawodowego. Program studiów doktoranckich oparty jest na modułach zawartych na trzech poziomach i jego realizacja jest elastyczna, co umożliwi pogodzenie studiów z pracą zawodową.

Źródło: <http://www.dundee.ac.uk/eswce/programmes/ded/>

2. SZWECJA

2.1. Uniwersytet w Jonkoping

Kierunek: Środowiskowa Praca z Młodzieżą (Załącznik nr 4 Szwecja)

Kierunek prowadzony jest na poziomie studiów I stopnia (licencjat) w zakresie Edukacji (Wychowania) ze specjalizacją Środowiskowej Pracy z Młodzieżą w ramach Wydziału Edukacji i Komunikacji (School of Education and Communication) Uniwersytetu w Jonkoping. Całość odpowiada 210 punktom ECTS. Celem kształcenia na tym kierunku jest kształcenie młodych liderów w pracy środowiskowej w regionach (krajach) ogarniętych konfliktem. Studia prowadzone są w ramach współpracy międzynarodowej i oferta skierowana jest do studentów z krajów byłej Jugosławii.

Źródło: <http://www.hlk.hj.se/doc/3827>

2.2. Uniwersytet w Sztokholmie

Kierunek: Międzynarodowe Studia Magisterskie w zakresie Pracy Socjalnej (Załącznik nr 5 Szwecja)

Dwuletnie studia oferowane są przez Katedrę Pracy Socjalnej w ramach Wydziału Nauk Społecznych. Kierunek prowadzony jest w ramach międzynarodowej współpracy m. in. z Uniwersytetem w Amsterdamie (patrz rozdział 4.1.) i dotyczy pracy socjalnej prowadzonej w obszarach miejskich. Na dwuletnie studia w wymiarze 120 punktów ECTS składają się:

Pięć kursów podstawowych (każdy 10 ECTS):

- Problemy społeczne na terenach miejskich: przegląd koncepcji, teorii i kontrowersji
- Stosowane badania społeczne na terenach miejskich: projekty, metody i techniki
- Działalność zawodowa w niespokojnych miejskich dzielnicach
- Europejska Polityka Społeczna i Globalizacja
- Praca socjalna: wprowadzenie, historia, charakterystyka i rozwój

Cztery kursy do wyboru (każdy 10 ECTS)

- Zagrożenia dla młodzieży w obszarach miejskich
- Praca i zarabianie w obszarach miejskich
- Starość i praca z osobami starszymi w obszarach miejskich
- Imigracja i mniejszości
- Społeczne aspekty budownictwa i miejskiej rewitalizacji
- Grupy wrażliwe (vulnerable groups)
- Alkohol i narkotyki
- Prawo europejskie w wymiarze społecznym

Praca magisterska (30 ECTS)

Źródło: <http://sisu.it.su.se/info/index/SISAO/en>

3. DANIA

Na podstawie analizy czterech wybranych programów kształcenia w zakresie pracy socjalnej (Załącznik nr 6 Dania) jako przykład programu ukierunkowanego na pracę środowiskową wybrano kierunek: Edukacja społeczna na Uniwersytecie Lillebaelt.

3.1. University College Lillebaelt

Kierunek: Edukacja Społeczna (Social Education) prowadzony jest na poziomie licenjat (3,5 roku). Oferowane są trzy ścieżki kształcenia w trzech ośrodkach: Odense, Jelling, Skarup. Związane jest to ze strukturą uniwersytetu, który powstał w wyniku konsolidacji mniejszych ośrodków edukacyjnych.

Zdobycie dyplomu daje kwalifikacje do pracy pedagogicznej w zakresie opieki dziennej, pracy z młodzieżą i pracy środowiskowej oraz pracy w ośrodkach opieki społecznej. Program studiów opiera się na podstawowych wartościach, takich jak demokracja, równość i dialog. Ukończenie studiów umożliwia zdobycie ogólnej pedagogicznej wiedzy, uzupełnionej o wiedzę specjalistyczną z wybranego zakresu, np. pracy środowiskowej. Studenci mają możliwość wyboru poszczególnych modułów w trzech wyżej wymienionych ośrodkach, co daje im możliwość wyboru odpowiedniej dla siebie ścieżki zdobywania wiedzy.

Edukacja Społeczna – program kształcenia w Jelling (Załącznik nr 7 Dania)

Cele kształcenia:

- Zdobycie teoretycznej wiedzy i praktycznych umiejętności w zakresie edukacji społecznej
- Zdolność utrzymywania, komunikowania i rozwijania wartości kulturowych w stosunkach z osobami z innym doświadczeniem językowym i kulturowym

- Umiejętności współpracy z innymi
- Podstawy dla rozwoju praktyki edukacyjnej i wprowadzania innowacji w jej pole (badania i rozwój)

Studia trwają 41 miesięcy i odpowiadają 210 punktom ECTS.

Pierwszy rok: Zajęcia na terenie uczelni; praktyka zawodowa 12 tygodni (14 ECTS); zajęcia na terenie uczelni

Drugi rok: Praktyka zawodowa 26 tygodni (30 ECTS); zajęcia na terenie uczelni

Trzeci rok: Zajęcia na terenie uczelni; praktyka zawodowa 26 tygodni (30 ECTS)

Czwarty rok: Projekt licencjacki na terenie uczelni 10 tygodni (12 ECTS); egzaminy.

Stosunek praktyki zawodowej do łącznej liczby punktów ECTS:

Praktyka 74 ECTS / wszystkie przedmioty 210 ECTS

Źródło:

http://www.ucl.dk/content/dk2/welcome_to_university_college_lillebalt/social_education_programmes

4. HOLANDIA

Aktualny system kształcenia w zakresie pracy socjalnej w Holandii jest efektem przekształceń w tej dziedzinie, jakie miały miejsce w latach 90-tych XX wieku. Obecnie obowiązuje sześć czteroletnich programów kształcenia na poziomie studiów I stopnia (Freitas 2003: 3-4):

- Tradycyjna praca socjalna (8,5 tys. studentów)
- Pedagogika społeczna (14 tys. studentów)
- Terapia kreatywna (creative therapy) (1 tys. studentów)
- **Praca środowiskowa (3,5 tys. studentów)**
- Prawne wsparcie społeczne (3 tys. studentów)
- Zarządzanie personelem i pracą (10 tys. studentów)

Pierwszy rok studiów jest przeznaczony na zorientowanie się studentów w dziedzinie pracy socjalnej. Opiera się na wprowadzeniu do zawodu i odpowiednich przedmiotach: psychologii, socjologii, prawie, filozofii, historii społeczno-ekonomicznej, kreatywnej zabawie. Kolejne trzy lata wypełnione są pracą opartą na projekcie i zawierają przedmioty: metodologię i teorię wybranych obszarów pracy socjalnej, ekonomię, filozofię, prawo, ustawodawstwo w sferze społecznej, rozwój organizacyjny, badania, statystykę i technologie informacyjne (Freitas 2003: 4).

Pracownicy środowiskowi (community workers) w Holandii pracują w lokalnych i regionalnych instytucjach sponsorowanych przez rząd. Zajmują się pracą środowiskową i rozwojem w oparciu o projekty skierowane do określonych grup. Celem ich działań jest aktywacja ludzi w danych społecznościach w oparciu o ich określone potrzeby oraz aktualne polityczne zainteresowanie danym obszarem. Kwestie leżące w obszarze zainteresowań to: zatrudnienie, bezpieczeństwo publiczne, rozwój dzielnic (Freitas 2003: 6).

4.1. Uniwersytet w Amsterdamie

Wydział: Graduate School of Social Sciences

Kierunek: Polityka Społeczna i Praca Socjalna na Terenach Miejskich

Roczny kurs na poziomie studiów II stopnia w wymiarze 60 punktów ECTS daje tytuł Master of Science w dziedzinie Socjologii. Studia prowadzone są we współpracy z Uniwersytetem w Sztokholmie, gdzie również można studiować na tym kierunku, ale w większym wymiarze godzin odpowiadającym 120 punktom ECTS (patrz rozdział 2.2.).

Program realizowany w Amsterdamie składa się z trzech podstawowych modułów (3 x 10 ECTS):

- Problemy społeczne na terenach miejskich: przegląd koncepcji, teorii i kontrowersji
- Stosowane badania społeczne na terenach miejskich: projekty, metody i techniki
- Działalność zawodowa w niespokojnych miejskich dzielnicach

i/lub

- Europejska Polityka Społeczna i Globalizacja

Jeden kurs do wyboru (10 ECTS):

- Zagrożenia dla młodzieży w obszarach miejskich
- Praca i zarabianie w obszarach miejskich
- Imigranci i mniejszości w obszarach miejskich
- Grupy wrażliwe (vulnerable groups) i środowiskowa opieka w obszarach miejskich
- Promocja aktywnego obywatelstwa i spójności społecznej w obszarach miejskich

Praca magisterska (20 ECTS)

Źródło:

http://www.graduateschoolofsocialsciences.uva.nl/msc_social_policy_and_social_work_in_urban_areas

5. WŁOCHY

5.1. Wolny Uniwersytet w Bolzano (Bozen)

Na Uniwersytecie w Bolzano edukacja środowiskowa ulokowana jest razem z pracą socjalną na Wydziale Edukacji. W przypadku tego uniwersytetu interesującą kwestią jest pograniczny i interkulturowy charakter

miasta Bolzano (Bolzen), gdzie kultura włoska styka się z niemiecką. Wyrazem tego jest dwujęzyczność (język włoski i niemiecki), a nawet trójjęzyczność biorąc pod uwagę język angielski. Uwidacznia się również przy tym określone nazewnictwo dotyczące dyscyplin naukowych i kierunków studiów, np: nazwa wydziału: Faculty of Education – Fakultät für Bildungswissenschaften – Facoltà di Scienze della Formazione. Jeśli chodzi o kierunek związany ze środowiskową pracą socjalną to występuje on jako Community Educators – Sozialpädagogik – Educatore sociale.

Studia obejmują trzyletni program na poziomie I stopnia (BA). Celem studiów jest wyposażenie studentów w podstawową wiedzę i umiejętności z zakresu: pedagogiki, socjologii, ekonomii i prawa. Plan studiów obejmuje praktykę w firmach i instytucjach z dziedziny zdrowia i problemów społecznych oraz administracji publicznej.

Na każdy rok przeznaczono 60 punktów kredytowych. Na drugim i trzecim roku wymiar praktyki wynosi 8 punktów kredytowych (Załącznik nr 8 Włochy).

Źródło: <http://www.unibz.it/en/education/progs/social/default.html>

6. WĘGRY

6.1. Uniwersytet Eötvös Loránd (ELTE) w Budapeszcie

Studia na kierunku praca socjalna pozwalają na zdobycie minimalnych kwalifikacji do pracy w zawodzie pracownika socjalnego. Program kształcenia obejmuje szerokie teoretyczne podstawy i doświadczenie badawcze. Celem jest przygotowanie do pracy na różnych stanowiskach w administracji publicznej i prywatnej.

Struktura studiów

Przez pierwsze dwa lata studiów (4 semestry) studenci zdobywają wiedzę z zakresu ogólnych podstaw nauk społecznych, polityki społecznej i metodologii oraz uczestniczą w kursach z zakresu pracy społecznej. Piąty semestr zorganizowany jest wokół pracy socjalnej. Studenci pracują w ramach praktyk 3 dni w tygodniu, a 2 dni spędzają na zajęciach na uniwersytecie, gdzie uczestniczą w zajęciach poświęconych teoretycznym studiom związanym z pracą socjalną. Ponadto poddają analizie swoje aktualne doświadczenie zdobyte w czasie praktyk. Szósty semestr realizowany jest na uniwersytecie, gdzie prowadzone są zajęcia teoretyczne. Siódmy i ósmy semestr poświęcony jest na praktykę zgodną z wybraną specjalizacją. Ponadto prowadzone są również zajęcia teoretyczne związane z przygotowującą pracą zaliczeniową.

Źródło: http://tat.k.elte.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=138&Itemid=1042

7. NIEMCY

Kształcenie w zakresie pracy socjalnej w Niemczech odbywa się zarówno na uniwersytetach, jak również w wyższych szkołach zawodowych (Fachhochschule), co ma bardzo długą tradycję zapoczątkowaną przez Alice Salomon w 1908 roku w Berlinie (<http://www.ash-berlin.eu/>). Wyższe szkoły zawodowe zostały włączone do systemu szkół wyższych (Kolankiewicz, Zielińska 1998).

7.1. Wyższa Szkoła Zawodowa w Koblencji

Kierunek Praca Socjalna (Soziale Arbeit) na poziomie licencjackim trwa 7 semestrów i składa się modułów (załącznik nr 9 Niemcy). Całość studiów odpowiada 210 punktom ECTS. Istnieje również możliwość wyboru specjalizacyjnej ścieżki europejskiej (załącznik nr 10 Niemcy), w ramach której jednym z modułów jest Edukacja środowiskowa jako koncepcja pedagogiczna.

Źródło: <http://www.fh-koblenz.de/Bachelor-of-Arts-Soziale-Arbe.326.0.html>

8. FRANCJA

Zawody w sferze usług socjalnych we Francji są blisko powiązane z branżą medyczną, zarówno w wymiarze praktyki, jak i kształcenia, na przykład Szkoła Zdrowia Publicznego EHESP (Załącznik nr 11 Francja). Obecnie istnieje szerokie spektrum zawodowej specjalizacji związane ze 160 różnymi instytucjami edukacyjnymi, kursami i kwalifikacjami. Tylko 53 ośrodki prowadzą kursy sklasyfikowane jako praca socjalna w wąskim rozumieniu. W porównaniu do niemieckiej koncepcji pracy socjalnej francuska praca socjalna (Travail Social) nie jest z nią tożsama (Hamburger 2002: 9).

W odróżnieniu od lat 70-tych XX wieku, jak zauważa John Ward (2006), praca środowiskowa i rozwiązywanie konfliktów są obecnie postrzegane, jako alternatywa wobec pracy socjalnej. W związku z czym programy rozwojowe na obszarach miejskich są realizowane równoległe z działaniami tradycyjnej pracy socjalnej. Oparte są one na innej ideologii i nowym zestawie procedur, a osoby je realizujące niekoniecznie postrzegają siebie jako pracowników socjalnych.

Przykład kierunku na poziomie licencjackim w zakresie Animacji Społeczno-Kulturowej na Uniwersytecie Karterzjusza w Paryżu (Załącznik nr 12 Francja).

Źródło: <http://www.iut.univ-paris5.fr/spip.php?article102>

9. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

9.1. Social Work Virtual Campus

Międzynarodowy projekt „Social Work Virtual Campus” jest finansowany ze środków Unii Europejskiej (Lifelong Learning Programme). Jest on powiązany z projektem “The Virtual Classroom for Social Work in Europe”

(VIRCLASS), który powstał jako efekt międzynarodowej współpracy w ramach EUSW-TN (*European Social Work Thematic Network*) (<http://www.eusw.unipr.it/index.php>). Oprócz wymiaru edukacyjnego, akademicka sieć generuje również współpracę badawczą, czego przykładem jest książka „Role of Research in Education for Social Work in Europe” wydana w ramach tego przedsięwzięcia (Kantowicz 2009).

Virclass jest przykładem międzynarodowego programu edukacyjnego na poziomie studiów wyższych (licencjat), którego działanie opiera się na komunikacji zapośredniczonej przez Internet. Ma to umożliwić szeroką wymianę wiedzy i doświadczenia między uczestnikami z różnych krajów w zakresie pracy socjalnej. Z punktu widzenia środowiskowej pracy socjalnej istotne są założenia programu odwołujące się do anty-opresyjnego podejścia w pracy socjalnej oraz kładące nacisk na relację między osobą a środowiskiem. Wyrazem tego jest program kształcenia „Social Work in Europe” oparty na kilku modułach (Załącznik nr 13 VIRCLASS).

Moduł 1. Praca Socjalna w Europie: elementy wspólne i różnice (5 ECTS)

Moduł 2. Porównawcza Praca Socjalna: europejska perspektywa dotycząca zasadniczych aspektów pracy socjalnej (10 ECTS)

W ramach modułu 2 jeden temat do wyboru spośród trzech:

2A. Dyskryminacja, opresja i etniczne zróżnicowanie jako zjawisko w Europie. Antyopresyjne podejście w pracy socjalnej

2B. Ubóstwo a system zabezpieczeń socjalnych w Europie. Antyopresyjne podejście w pracy socjalnej.

2C. Praca socjalna w praktyce w kontekście europejskim

Moduł 3. W ramach projektu VirCamp oprócz dwóch powyższych modułów pojawił się moduł trzeci „Praca Środowiskowa z Międzynarodowej Perspektywy” (15 ECTS) (Załącznik nr 14 VirCamp). Kurs poświęcony jest różnym teoriom, metodom i podejściom w pracy środowiskowej. Jednym z głównych celów jest rozwój krytycznego rozumienia szerokiego zakresu zagadnień z tym związanych. Ponadto rozwój zdolności do rozpoznawania ich w aktualnych projektach. Celem jest również nabycie umiejętności tworzenia planów pracy środowiskowej i pokazywania, które kroki i funkcje są potrzebne do realizacji i zarządzania procesem i jego wynikami. Kurs składa się z następujących elementów:

1. Metody i teorie w pracy środowiskowej
2. Współpraca
3. Rozwój zawodowy

Grupą docelową kursu są studenci kierunku praca socjalna na poziomie licencjatu na drugim, trzecim lub czwartym roku studiów.

Źródło: <http://vircamp.net/> oraz <http://www.virclass.net/>

9.2. Master of Arts Comparative European Social Studies (MACESS)

MACESS jest akademicką siecią (academic network) opartą na dwóch głównych instytucjach:

- The Comparative, European Social Research & Theory Research Centre (CESRT) at Zuyd University of Applied Sciences in Maastricht;
- The Human Rights and Social Justice Research Institute, the Centre for Social and Evaluation Research, and the Child and Women Abuse Studies Unit at London Metropolitan University.

Ponadto ściśle współpracuje z następującymi międzynarodowymi instytucjami:

- The Federation of European Social Educator Training (FESET);
- The European Association of Schools of Social Work (EASSW)
- The International Federation of Social Workers (IFSW)
- The International Association of Schools of Social Work (IASSW).

Współpraca ma również miejsce z organizacjami związanymi ze sferą zabezpieczeń socjalnych, organizacji pozarządowych (NGOs) i gremiów zawodowych, co jest bardzo istotne z punktu widzenia programu kształcenia, który musi opierać się o praktykę i zawodowe standardy. We współpracy ze 37 europejskimi uniwersytetami i college'ami MACESS oferuje kształcenie na poziomie II stopnia (MA) w zakresie społecznej praktyki zawodowej lub polityki społecznej w europejskim kontekście.

Program studiów składa się z czterech głównych modułów, dwóch modułów do wyboru oraz pracy magisterskiej (30 ECTS). Pełny i intensywny program zakłada 12 miesięcy nauki i ma równowartość 90 punktów ECTS.

Moduły obligatoryjne:

- Wprowadzenie do europejskich instytucji i polityki (10 ECTS)
- Porównawcze badania społeczne (10 ECTS)
- Społeczne zawodowa praktyka (10 ECTS)
- Porównawcze badania polityki społecznej (10 ECTS)

Dwa tematyczne moduły do wyboru:

- Zarządzanie (10 ECTS)
- Praktyka (10 ECTS)
- Badania (10 ECTS)
- Edukacja (10 ECTS)

Źródło: <http://www.maccess.nl/>

9.3. The International „Social Work and Society” Academy (TiSSA)

TiSSA jest forum, które angażuje praktyków i naukowców w innowacyjną dyskusję dotyczącą teorii i praktyki wyznaczającą kierunek rozwoju zawodów w zakresie pracy socjalnej. Głównym celem jest określenie sposobów w jaki można zaspokoić potrzeby we współczesnych społeczeństwach poprzez generowanie nowej wiedzy, koncepcji i modeli. Uczestnicy TiSSA zakładają, że społeczno-ekonomiczny rozwój wskazuje, że praca socjalna musi zajmować się swoimi związkami z poszczególnymi społeczeństwami w krytyczny sposób w celu zbudowania jasnego zawodowego profilu na przyszłość. Mając to na względzie TiSSA skupia się na:

- Promowaniu porównawczych podejść do analiz pracy socjalnej i społeczeństwa
- Wzmaganiu rozwoju wiedzy, umiejętności i doświadczenia
- Określaniu zmian organizacyjnych i nowych procesów rządzenia
- Analizowaniu kryteriów jakości i namyśle nad najlepszymi praktykami
- Zachęcaniu do międzynarodowego rozprzestrzeniania i wymiany informacji dotyczących istotnych wydarzeń

W zakresie kształcenia istotnym wkładem TiSSA jest międzyuczelniana sieć PhD Network, czyli sieć międzynarodowej współpracy doktorantów zajmujących się dziedziną pracy socjalnej. Coroczna konferencja TiSSA Plenum z udziałem doktorantów (PreConference) daje możliwość wymiany doświadczenia między początkującymi naukowcami a doświadczonymi badaczami i praktykami, którzy dzieląc się wiedzą wspomagają rozwój doktorantów. Ponadto efektem współpracy jest moduł PhD-ACT (New Models of Activism in European Social Work) realizowany w ramach studiów doktoranckich. Składa się on z podstawowych kursów realizowanych stacjonarnie w poszczególnych uniwersytetach oraz nauczania na odległość w ramach platformy e-learningu. Zaliczenie całego kursu wiąże się z udziałem w pre-konferencji (TiSSA PreConference) i wygłoszeniem referatu przygotowanego w ramach kursu.

Źródło: <http://www.tissa.net/>

ZAKOŃCZENIE

Na podstawie przeprowadzonej analizy można powiedzieć, że podstawowym problemem, który ujawnił się przy porównywaniu programów kształcenia jest różnorodność terminologiczna, która wynika z różnych tradycji w

kształceniu pracowników socjalnych w zależności od danego kraju. Pojęcie pracy socjalnej nie jest bowiem tożsame we wszystkich krajach, gdyż jest ono uzależnione od wpływu i związków z dyscyplinami naukowymi z zakresu nauk społecznych. Na przykład relacje między pracą socjalną a pedagogiką społeczną są przedmiotem sporów i dyskusji zarówno wśród badaczy, jak i praktyków (por. Marynowicz-Hetka 1998). Ponadto problematyczny jest również status pracy socjalnej jako dyscypliny naukowej, co również jest przedmiotem sporów. W związku z tym umiejscowienie środowiskowej pracy socjalnej i poszukiwanie przykładów programów nauczania w jej zakresie jest tym bardziej problematyczne, gdyż w niektórych krajach praca socjalna wyraźnie różni się od środowiskowej pracy socjalnej. Są to różnice w zasadniczych założeniach ideowych, z których wywiedziona jest praktyka i program kształcenia. Odzwierciedleniem tego jest fakt, że powiązane ze środowiskową pracą socjalną kierunki są na niektórych uniwersytetach ulokowane w innych strukturach niż tradycyjna praca socjalna.

BIBLIOGRAFIA

1. Cemlyn Sarah (2003) The relevance of community Work Theory and Practice to Social Work Education (w) Social work education and practice in today's Europe. Challenges and the diversity of responses (red.) Christine Labonte-Roset i in., Katowice: "Śląsk" Wydawnictwo Naukowe.
2. Freitas Maria Jose (2003) Social Professional Work and Education in The Netherlands, EUSW Network, <http://cesrt.hszuyd.nl/files/RESEARCH%20THEMES/Curriculum%20development/Social%20Professional%20Work%20&%20Education%20in%20NL-EUSW%20book%20Dutch%20chapter-April%2003-MJ%20Freitas.pdf> [dostęp on-line 01.11.2010].
3. Hamburger Franz i in. (red.) Social Work Education in Europe http://www.certs-europe.com/SITE_ANGLAIS/papers/swed-eur.pdf [dostęp on-line 01.11.2010].
4. Kantowicz Ewa (red.) (2009) Role of Research in Education for Social Work in Europe, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
5. Kearney Jeremy (1999) Edukacja w zakresie pracy socjalnej w Wielkiej Brytanii: historia urynkowania pracy socjalnej, praktyka i kształcenie, (tłum.) Jerzy Krzyszkowski, (w) Kształcenie pracowników socjalnych w przeddzień rozszerzenia Unii Europejskiej (red.) Wielisława Warzywoda-Kruszyńska, Jerzy Krzyszkowski, Łódź: Instytut Socjologii UŁ.
6. Kolankiewicz Maria, Zielińska Anna (1998) Polityka społeczna, służby socjalne i kształcenie pracowników socjalnych w Europie, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie "Żak".
7. Kształcenie pracowników socjalnych w przeddzień rozszerzenia Unii Europejskiej (1999) (red.) Wielisława Warzywoda-Kruszyńska, Jerzy Krzyszkowski, Łódź: Instytut Socjologii UŁ.
8. Lorenz Walter, Seibel Friedrich W. (1999) European educational exchanges in the social professions – the ECSPRESS experience (w) Ewa Marynowicz-Hetka i in. (red.) European dimensions in training and practice of the social professions, Katowice: "Śląsk" Sp. z o.o. Wydawnictwo Naukowe.
9. Marynowicz Hetka Ewa i in. (red) (1998) Pedagogika społeczna i praca socjalna. Przegląd stanowisk i komentarze, Katowice: „Śląsk” Sp. Z o. o.
10. Pik Katalin (1999) Problems in social work practice (w) Ewa Marynowicz-Hetka i in. (red.) European dimensions in training and practice of the social professions, Katowice: "Śląsk" Sp. z o.o. Wydawnictwo Naukowe.
11. Social work education and practice in today's Europe. Challenges and the diversity of responses (red.) Christine Labonte-Roset i in., Katowice 2003: "Śląsk" Wydawnictwo Naukowe.
12. Strauss Helle (2008) Regional Perspectives: Social work in the Nordic countries: Contemporary trends and shifts in education and policy (w) "International Social Work" March 2008 51: 253-261 <http://isw.sagepub.com/content/51/2/253> [dostęp on-line 09.09.2010].
13. Ward John (2006) Three Decades of Social Work in France: from Security within the Welfare State to a State of "Disembedded Modernity" [w] "Social Work and Society", Volume 4, Issue 2. <http://www.socwork.net/2006/2/articles/ward> [dostęp on-line 01.11.2010].